

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 1. Utrùm Filius sit verus Deus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

subscriptisse Sirmii, ubi è contra illam damnavit, & subscribendo libellum sibi à Legatis Orientalibus oblatum, in quo continebatur Antiochena formula, in Encænii edita, secundæ Sirmienfî è diametro opposita, & edendo professionem fidei, qua alienos ab Ecclesia pronuntiabat eos, qui assererent Filium non esse substantia & per omnia Patri similem: Chymera est, quod dicitur, Liberio scilicet, cum venisset Sirmium, ab Arianis oblatam esse secundam formulam Sirmienfem subscribendam: cum enim Sirmium venit Liberius, ibi offendit Legatos Ancyranæ Synodi, quibus, ut par est credere, pro eo apud Imperatorem intercedentibus, evocatus erat, quique perhonorificè excepti, & benevolè auditi à Constantio, animum ejus à secunda Sirmienfî formula, & Eudoxio ejus approbatore planè alienarant; Ursacium, Valentem, & Germinium, formulæ authores, ad palinodiam, & ignorantie suæ confessionem compulerant; & obtulerant, ut, abolita secunda Sirmienfî formula, quæ *omousion* aequè ac *omousion* proscripterat, ea, quæ in Sardicensi, hoc est, Philoppopolitano, Sirmienfî, aliisque Conciliis, adæque Antiochenfî in Encænii decreta fuerant, firma & stabilia permanerent, quibus in Conciliis definitum erat communi consensu, Filium Patri similem esse secundum substantiam.

Risum igitur movere debet, quod dicitur, Arianos Episcopos, qui erant in comitatu, cum Sirmium venit Liberius, Ursacium scilicet, Valentem, & Germinium, à Liberio postulasse, ut subscriberet Sirmienfem formulam; & Liberium, subscribendo, hoc potestremo scelere facultatem redeundi Romam ab Imperatore impetrasse; cum hanc formulam Ancyranæ Synodi Legatorum opera damnaasset Imperator; cum eam ipsimet Ursacius, Valens, & Germinius, quantumvis invitati, damnarent, & propter illam, gravem Principis offensionem tantum non incurrisset, nec evasisset, nisi confitendo ignorantiam suam, & excusando se idcirco *omousion* & *omousion* taceri voluisse, quia unum atque idem significari verbo utroque existimarent.

Itaque, ut jam dictum est superius, à Liberio, instantibus Ancyranæ Synodi Legatis, solum postulavit Imperator, ut Filium non esse Patri consubstantialem profiteretur; quod cum se facturum nunquam, constanter assereret Liberius, Legati Orientales ei subscribendum obtulerunt libellum, cui inferuerant ea, quæ olim Antiochia contra Samosatenum decreta fuerant, ut subscribendo, quoquo modo videretur *omousion* repudiare. Subscripti Liberius, certus se hac subscriptione nullatenus Nicænæ fidei præjudicare, posse, & simul professionem edidit, in qua dicendo Filium substantia & per omnia Patri similem, æquivalenter assererebat *omousion* in sensu Nicænæ Synodi; quam professionem ipsimet Ursacius, Valens, & Germinius subscribere coacti sunt, & subscribendo, suam Sirmienfem formulam condemnare.

Obj. 3. S. Hieronymus in Catalogo Scriptor. Ecclesiasticor. cap. 97. scribit Liberium hæresi subscripsisse. Loquens enim de Fortunatiano Aquilejensi Episcopo, sic ait: *In hoc habetur detestabilis, quod Liberium Romanæ urbis Episcopum, pro fide ad exilium pergentem, primus sollicitavit, ac fregit, & ad subscriptionem hæresicos compulit.* Res. dist. S. Hieronymus scribit Liberium subscripsisse hæresi, quod formulam Arianam subscripserit, aut Arianum dogma aliquando professus sit, N. Nam è contra, Arianos, Filium creaturam, & Patri dissimilem Antiochiæ prædicantes, edita Sirmii professione fidei, alienos ab Ecclesia pronuntiavit, & subscribendo Antiochenfem formulam, in Encænii editam, Filium de substantia Patris, & immutabilem ac inalterabilem deitatis, substantiæ, voluntatis, potentie & gloriæ Patris sine omni dissimilitudine imaginem professus est. Quod Athanasii, quem ut acerrimum Nicænæ fidei propugnatorem hæretici vexabant, condemnationi subscripserit; quod cum Arianis communionem inierit, & eos, qui cum illis communicare nolent, à communione sua separatos declaraverit; quod subscripserit formulis, conscriptis ab Orientalibus schismaticis, qui communicabant cum Simonet Theol. Tom. I.

Arianis, & cum illis, paribus studiis, contra Consubstantialitatis defensores pugnabant, & idè cum illis confundebantur, C.

DISPUTATIO III.

De Divinitate Filii in particulari.

ARTICULUS I.

Utrum Filius sit verus Deus.

RESPONSIO.

Filius est verus Deus.

P Rob. Ex Scriptura simul, & Patribus. 1. Joani c. 1. dicitur: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Ex quibus verbis habemus, 1. Filium esse Deum: *Et Deus erat Verbum.* 2. Filium esse ab æterno: *In principio erat Verbum.* 3. Filium factum non esse, cum omnia omnino, quæ facta sunt, per ipsum facta sunt, & aliunde evidenter repugnet aliquid à se ipso fieri: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* 4. Et ita Filium non esse creaturam: omnis enim creatura facta est, & nulla creatura ab æterno. 5. Et sic Filium esse verum Deum. Nam ens omne vel est creatura, vel Deus verus; adæque si Filius non est creatura, est Deus verus.

His verbis Evangelistam omnem omnino hæresim contra Filium exortam damnaſſe, luculenter ostendit S. Ambrosius in lib. 1. de fide ad Gratian. c. 5. Omnes, inquit, hæreses hoc capite brevi noster Piscator excludit. Quod enim erat in principio, non includitur tempore, non principio prevenitur. Ergo Arius contemnat. Quod autem erat apud Deum, non commitione confunditur, sed manentis Verbi apud Patrem solida perfectione distinguitur; ut Sabellius obmutescat. Et Deus erat Verbum. Non ergo in prolatione sermonis hoc Verbum est: sed in illa celestis designatione virtutis, ut consuetur Photinus. Quod vero erat in principio apud Deum, sempiternæ divinitatis in Patre & Filio inseparabilis unitas edocetur: ut erubescat Eudoxius, & Eunomius. Postremo, cum omnia per ipsum facta dicantur, ipse conditor novi utique testamenti & veteris designatur, ut Manichæus locum tentationis habere non possit.

Ex textu laudato, hæc in primis verba: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*, ponderat, & ex illis demonstrat, Filium esse verum Deum, S. August. lib. 1. de Trin. c. 6. In eo autem declarat, inquit, non tantum Deum esse, sed etiam ejusdem cum Patre substantiæ; quia cum dixisset (Evangelista) *Et Deus erat Verbum*, hoc erat, inquit, in principio apud Deum. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Neque enim dicit omnia, nisi quæ facta sunt, id est, omnem creaturam. Unde liquido apparet ipsum factum non esse, per quem facta sunt omnia. Et si factus non est, creatura non est. Si autem creatura non est, ejusdem cum Patre substantiæ est. Omnis enim substantia, quæ Deus non est, creatura est; & quæ creatura non est, Deus est. Et si non est Filius ejusdem substantiæ, cujus est Pater: ergo facta substantia est. Si facta substantia est, non omnia per ipsum facta sunt. At omnia per ipsum facta sunt. Unde ergo ejusdemque cum Patre substantiæ est; & idè non tantum Deus, sed & verus Deus.

Sic igitur argumentatur S. Augustinus, & quidem invictè. Omnia per Filium facta sunt, quæ scilicet facta sunt, hoc est, omnis creatura per Filium facta est. Ergo Filius non est creatura: alioqui Filius se ipsum fecit, quod repugnat. Ergo unam & eandem habet cum Patre substantiam: nam si non habet unam & eandem cum Patre substantiam, creatura est; quia si non habet unam & eandem cum Patre substantiam, habet substantiam factam: omnis enim substantia præter substantiam Patris facta est. Ergo Filius veram habet divinitatem: nam substantia Patris

Q

tris

Hil. l. de Syn. mod. 78. 79.

Serm. l. 4. h. c. 1. 19.

Apud Hilari. l. 1. c. 19.

tris vera divinitas est. Ergo Filius non solum Deus est; sed etiam verus Deus est: verus enim Deus est, qui veram divinitatem habet. Præterea, si Filius unius & ejusdem est substantiæ cum Patre, vel verus Deus est, vel Pater non est verus Deus: Pater enim non potest esse verus Deus, nisi per suam substantiam; & si Pater verus Deus est per suam substantiam, per eandem illam substantiam non potest Filius non esse verus Deus; quia substantia, si una & eadem est in utroque, vel in neutro, vel in utroque vera divinitas est.

Confirm. Cum in Scriptura dicitur: Omnia, quæ facta sunt, per Filium facta sunt; & omnia non sumitur in suppositione restricta, neque sensus esse potest, Omnia, quæ facta sunt, per Filium facta sunt præter ipsum Filium, qui à solo Patre factus est: postquam enim Evangelista dixit, *Omnia per ipsum facta sunt*, continuo subiicit: *Et sine ipso factum est nihil.* Unde vel omnia omnino, quæ facta sunt, per Filium facta sunt; vel horum verborum, *Et sine ipso factum est nihil*, sensus est, Et sine ipso factum est nihil ex iis, quæ per ipsum facta sunt. Quod manifestè nugatorium est; neque talis sensus divinæ Scripturæ attribui potest sine impietate & blasphemia.

Igitur omnia omnino, quæ facta sunt, per Filium facta sunt, Ergo Filius factus non est. Ergo Filius quam & eandem habet substantiam cum Patre. Cum enim acceperit esse à Patre, vel accepit esse distinctum & diversum ab esse Patris, vel non. Primum dici non potest; alioqui Filius factus est; nam factum dicitur illud omne & solum, quod habet esse distinctum & diversum ab eo, à quo accepit esse. Ergo secundum. At si Filius à Patre non accepit distinctum & diversum esse ab esse Patris, habet unum & idem esse cum Patre, unam & eandem essentiam, naturam, substantiam. Ergo Filius unius & ejusdem est substantiæ cum Patre. Ergo tam Deus est, & verus Deus, quam Pater; cum unam & eandem cum illo habeat divinitatem.

2. Joan. c. 10, sic ait Christus ipse: *Ego & Pater unum sumus.* Quibus verbis suam cum Patre æqualitatem & unitatem in essentia revelat, ut observat S. Ambrosius lib. 3. de Spiritu Sancto c. 18. Cum dicit, *Ego & Pater, revelatur æqualitas.* Cum dicit, *Unum sumus, unitas declaratur:* vel, quod idem est, his verbis Christus revelat suam in essentia cum Patre identitatem, ut notat S. Augustinus in tract. 35. in Joan. Si unum, inquit, non ergo diversum, Sumus non diceret de uno. Sed unum non diceret de diversis. Diversitas autem non excluditur, nisi per identitatem: quapropter hoc ipso, quod Filius essentiam non habet ab essentia Patris diversam, hoc ipso, inquam, unam & eandem non potest non habere. At Filius, si Patri æqualis est in essentia, si unum & idem cum illo est in essentia, Patri æqualis est in deitate, cum Patre unum & idem est in deitate; vel verus Deus est, vel Pater ipse non est verus Deus, quia vel Filius veram habet deitatem, vel Pater ipse non habet.

Porrò, quod non est silentio prætermittendum, Christus his verbis: *Ego & Pater unum sumus*, tam clarè expressit suam cum Patre in deitate æqualitatem, unitatem, & identitatem, ut Judæi, quantumvis carnales, hoc statim intellexerint, & idcirco Christum, quasi blasphemantem, lapidibus obruere voluerint. Auditis enim his Christi verbis, continuo susculerant lapides Judæi, ut lapidarent eum. Et Christo dicenti: *Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?* responderunt ei Judæi: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia, tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.* Intellexerunt igitur Judæi Christum, dicendo: *Ego & Pater unum sumus*, æqualitatem, unitatem, & identitatem in deitate cum Patre sibi vindicare; & idcirco, existimantes illum esse purum hominem, putarunt eum blasphemare, & propter præteritam illam blasphemiam, eum lapidare voluerunt.

Quod si Judæi, sic interpretando verba Christi, errassent, debuisset Christus illos ab errore revocare, seque excusare; quod facile poterat, verba sua exponendo, & dicendo v. gr. se aliud non intelligere, quam se unum esse cum Patre, eo modo quo purus homo unum cum eo esse potest, & quo fuerunt sanctissimi viri, putà Abraham, Isaac, Jacob, Moyles, &c. Hoc tamen minimè fecit; sed è contra ad probandum Judæis se verè locutum esse, dicendo: *Ego & Pater unum sumus*, etiam in eo sensu, quem ipsi intellexerant, provocat ad opera & miracula, quæ fecerat coram eis: *Quem Pater, inquit, sanctificavit, & misit in Mundum, vos dicitis, Quia blasphemias, quia dixi, Filius Dei sum* (dicendo scilicet me unum esse cum Patre: hæc enim duo convertuntur inter se, & sibi mutuo æquivalent, Filius Dei sum, Ego & Pater unum sumus.) *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite; ut cognoscatis, & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre*, per identitatem & unitatem essentiae, & ita ut cognoscatis, & credatis, quia ego & Pater unum sumus in essentia.

Quod autem Christus hic dicat, se esse in Patre, & Patrem vicissim in ipso per unitatem & identitatem essentiae, adeoque se unum esse cum Patre in essentia, ut verum ac genuinum illius fœtum, facile demonstratur. Nam cum dicit: *Pater in me est*, & ego in Patre; vel dicit se esse in Patre, ad modum rerum corporearum, ut v. g. aqua est in vase. At hoc non; tum quia neque ipse, neque Pater corpus est; tum quia si est in Patre, ut aqua est in vase, Pater non est in ipso; aqua enim est in vase, quo continetur; at vas non est in aqua, quam continet.

Vel dicit se esse in Patre eo modo, quo nos sumus in eo: in eo enim vivimus, movemur, & sumus, ut dicit Apostolus. At hoc non: nam si Filius eo modo est in Patre, quo nos sumus, eatenus est in Patre, quatenus vivit per Patrem: sumus enim in Patre, quatenus per Patrem vivimus. Filius autem non vivit per Patrem, quia vita est, sicut vita est Pater, ut ipse testatur, cum ait: *Ego sum via, veritas, & vita*; & vita per vitam non vivit, sed potius omnia vivificat: *Non ita Filius est in Patre*, inquit S. Athanasius, *ut nos in eo vivimus, movemur, & sumus; quia ipse est vita, & Pater, quasi ex fonte, dimanans, in qua omnia vivificantur, & constant; siquidem vita non per vitam vivit, alioquin omnino vita non esset, sed ipsa potius omnia vivificat.*

Præterea, quid opus erat miraculis, ut Judæi agnoscerent & crederent, Filium esse in Patre, & vicissim Patrem in Filio, eo modo, quo sumus omnes in Patre, & Patrem vicissim in nobis est? eo modo, quo necesse est, creaturam quamlibet esse in Patre, & vicissim Patrem in creatura qualibet? Imò verò cum Judæi crederent Christum esse purum hominem, & ita non alio modo ipsum esse posse in Patre, & Patrem in ipso, quam nos sumus in Patre, & Pater in nobis est; scandalizabantur, eumque blasphemare putabant, cum audiebant dicentem, se esse in Patre modo quodam peculiari, qui in puram creaturam cadere non posset.

Denique modus ille, quo sumus in Patre, & Pater in nobis est, supposita existentiae divinæ notitia, naturali lumine cognoscitur, & creditur. At modus ille, quo Filius Judæis assererat se esse in Patre, & Patrem vicissim in ipso, vim naturalis luminis & aciem superabat, nec sine operibus & miraculis, quæ faciebat Christus, certò cognosci, & prudenter credi poterat. Unde sine talibus operibus & miraculis, Judæi non credendo Christum esse verum Dei Filium, Patri deitate æqualem, & unum cum Deo Patre verum Deum, legitimam excusationem habuissent incredulitatis suæ, nec habuissent peccatum, ut ait Christus ipse: *Si opera, inquit, non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.*

Vel dicit se esse in Patre, & vicissim Patrem in ipso,

Orat. 4. cont.
Arian.

Joan. c. 11.

Orat. ead.

ipso, eo modo, quo viri eximie sancti fuerunt in Patre, & vicissim in eis fuit Pater. At hoc non. Nam, ut ait S. Athanasius, *si res ita habuisset, nequaquam ita Dominus locutus fuisset; neque oportuisset illum verba sic concipere*: Ego in Patre, & Pater in me; sed potius: Et ego quoque in Patre, & Pater quoque in me; ut nihil sibi proprium eximiumque apud Patrem habere declararet, sed communem cum omnibus gratiam possidere. Præterea, si Christus non in alio sensu dixit, se esse in Patre, & Patrem in ipso, quare tandem aliquando mentem suam non exposuit clarius? Quare contra de se semper ita locutus est Judæis, ut Judæi semper intellexerint, eum se Deum, & Deo Patri aequalem facere? Denique si Christus propter eximiam sanctitatem, & alia supernaturalia, quæ sanctitatem eximiam comitari solent, dona, ut donum prophetiæ, & donum miraculorum, dicere potuit: *Ego in Patre, & Pater in me est*; quare nullus unquam ex iis omnibus, quos sive ante, sive post Christum ad eximiam sanctitatem exivit, & aliis supernaturalibus donis liberaliter exornavit Deus, ita locutus est, & dixit: *Ego in Patre, & Pater in me est*?

Vel dicit: *Pater in me est, & ego in Patre*, non quia unam & eandem habet essentiam cum Patre, sed quia excellenti quodam modo essentiam Patris participat, vi cujus participationis est absolutissima quædam Patris effigies vivens, intelligens, per se subsistens, sed distincta & diversæ essentia ab essentia Patris, cujus est effigies. At hoc non. Nam propter talem participationem, vi cujus creatura aliqua esset absolutissima quædam Patris effigies, extrema scilicet & supersubstantialis, Pater quidem aliquo modo dici posset esse in illa creatura. At illa creatura non posset dici esse vicissim in Patre: Rex enim v. gr. aliquo modo dici potest esse in tabella, ipsum representante: At tabella ipsa non potest dici esse vicissim in Rege. Itaque si Filius non esset, nisi excellentissima quædam creatura, essentiam Patris excellentissimo quodam modo participans, & ita excellentissimo quodam modo Patrem exprimens, posset quidem dicere, Pater in me est, velut prototypum in sua imagine: At non posset vicissim dicere: Et ego sum in Patre, velut imago in prototypo. Non potuit ergo Christus dicere: *Pater in me est, & ego in Patre*, ut significaret tantum, se excellentissimo quodam modo essentiam Patris participare, & sic participando, excellentissimam quandam Patris similitudinem præferre, atque ita se absolutissimam quandam Patris effigiem esse, qualis nulla alia creatura est, aut esse potest.

Præterea, si Filius distinctam & diversam habet essentiam ab essentia Patris, quantacumque aliunde supponatur habere similitudinem cum Patre, non magis potuit propter hanc similitudinem dicere: *Pater in me est, & ego in Patre*, quam dici potest propter similitudinem, quam habet stannum cum argento, aut æs fulvens cum auro, quantacumque supponatur esse hæc similitudo, quam, inquam, dici potest: Stannum est in argento, & argentum in stanno; æs fulvens est in auro, & aurum in ære fulvescente. Atqui neutrum hoc dici potest tolerabiliter. Ergo, &c.

Præterea, in humanis, in patre & filio eadem est specificæ essentia, & tamen propter identitatem hanc specificam dici non potest: Pater est in filio, & filius in patre; quia cum hac identitate specifica conjuncta est diversitas, seu distinctio numerica essentiarum. Ergo multò minus in divinis dici posset, Pater est in Filio, & Filius in Patre, si Filius non modò distinctam, sed etiam diversam haberet essentiam ab essentia Patris. Item, sicut in humanis tunc tantum rectè diceretur, Pater est in filio, & filius in patre, cum esset eadem utriusque essentia non solum specie, sed etiam numero: ita Filius in divinis rectè dicere non potuit: *Pater in me est, & ego in Patre*, nisi unam & eandem cum illo haberet essentiam etiam numericè. Ratio à priori manifesta

Simonnet Theol. Tom. I.

est, quia ad proprietatem hujus dicti requiritur in Patre & Filio omnimoda identitas in essentia, cum distinctione personarum.

Superest igitur ut Filius dicat: *Pater in me est, & ego in Patre*, quia unam & eandem numero essentiam seu substantiam habet cum Patre; & Pater est in Filio, & vicissim Filius in Patre, propter unitatem & identitatem omnimodam essentia seu substantia in utroque. Quod confirmari potest ex c. 14. ejusdem Evangelistæ, ubi Philippo dicenti: *Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis*; respondet Christus: *Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Juxta Filium ipsum, qui videt Filium, videt Patrem; sicut & vicissim qui videt Patrem, videt & Filium (eadem enim pro utroque ratio est, & unum sine altero esse non potest,) quia Filius est in Patre, & vicissim Pater est in Filio. At hæc ratio manifestè nulla est, nisi, Filium esse in Patre, & Patrem in Filio, idem planè sit, ac, Patrem & Filium unam & eandem habere essentiam; vel, si vis, nisi ad hoc, ut Filius sit in Patre, & Pater in Filio, requiratur una & eadem omnino in utroque essentia.

Itaque cum dicitur: Qui videt Filium, videt & Patrem; & vicissim: Qui videt Patrem, videt & Filium; quia Pater in Filio est, & Filius in Patre; perinde est ac si diceretur: Qui videt Filium, videt & Patrem; quia qui videt Filium, videt totam substantiam Patris; & vicissim, qui videt Patrem, videt & Filium; quia qui videt Patrem, videt totam substantiam Filii. Qui autem videt Filium, videt substantiam totam Patris, & vicissim, qui videt Patrem, videt totam substantiam Filii; quia una & eadem numero est substantia Patris & Filii.

Ista igitur: *Ego & Pater unum sumus. Filius Dei sum. Pater in me est, & ego in Patre. Qui videt me, videt & Patrem*; inter se connexa sunt, & convertuntur, idemque apertè significant, vel supponunt, unam scilicet & eandem esse essentiam, unam & eandem divinitatem Patris & Filii, adeoque Filium cum Patre unum verum Deum esse. Audiamus hac de re S. Athanasium: *Soli (Filio) competit illud dictum: Ego in Patre, & Pater in me. Est enim Filius in Patre, quatenus intelligere conceditur, eo quod quicquid est Filius, id universum sit proprium substantia Patris, veluti ex lumine proradiationem, & fluxum ex fonte, ut qui Filium videat, id videat, quod est Patri suum ac proprium, ac intelligit, quod Filius sit, eam essentiam ex Patre esse, atque ita eum in Patre existere. Estque viceversa Pater in Filio, eo quod id, quod est Patri proprium ac suum, id ipsum sit Filius, ut in radiis sol, mens in ratione, fons in flumine: atque ita quis videns Filium, videt id quod proprium est substantia Patris, & intelligit Patrem in Filio esse. Nam cum species deitasque Patris essentia sit Filii, bene consequitur, ut Filius in Patre existere dicatur, & Pater in Filio. Ideoque merito cum antea dixisset: Ego & Pater unum sumus subinjecit ista: Ego in Patre, & Pater in me; ut identitatem divinitatis unitate essentia demonstraret.*

3. Juvat adhuc divinitatem Filii accuratius ostendere ex cap. illo 14. Joan. jam à nobis laudato, ubi sic loquitur Filius: *Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum*. Sic autem loquentem Christum audiens Philippus ait: *Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis*. Philippum objurgans Christus ita respondet: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? Ex his,*

Argumentor sic. Christus Philippum objurgat, quod cognito & viso Filio, adhuc petat, sibi ostendi Patrem. Atqui hæc objurgatio esset manifestè iniqua, si Filius non esset verus Deus, sed creatura: nam si Filius esset creatura, quantumcumque supponeretur superare creaturas cæteras in perfectione, quantacumque cum excellentia supponeretur participare per-

Orat. ead.

perfectiones divinas, adhuc infinitis numeris minor esset & inferior Patre; adeoque, eo quantumlibet cognito & viso, adhuc æquissima & laudabilissima esset postulatio Philippi, cupientis sibi videndi Patris copiam fieri.

Et verò quid naturæ insitum magis, quàm, viso opere, opificem videre velle, & eò ardentius velle, quò majoris excellentiæ opus est? Quid rationi consonum magis, quàm, visa creatura, desiderare visionem creatoris, & eò vehementius desiderare, quò creatura excellentior est, adeoque plures sunt in ea perfectiones divinæ, aut eadem præstantius reluctant? Itaque si Filius est creatura, non culpandus, sed è contra laudandus fuit Philippus, quòd viso Filio, Patrem quoque videre cuperet. Nam si Filius est creatura, viso Filio, Patrem quoque videre cupiendo, cupiebat tantum, visa creatura, eaque excellentissima, illius quoque authorem & creatorem videre.

Præterà, cum Filius ait: *Qui videt me, videt & Patrem*, vel sensus est: *Qui videt figuram meam, videt figuram Patris*; vel sensus est: *Qui videt substantiam meam, videt substantiam Patris*. Non primum; nam esse figuratum, corporearum substantiarum proprietas est, non spirituum. Pater autem & Filius non corpus sunt, sed spiritus. Ergo secundum. Ergo qui cognoscit substantiam Filii, cognoscit substantiam Patris, & qui videt substantiam Filii, videt substantiam Patris. Ergo substantia Filii non est diversa à substantia Patris. Nam si alia esset substantia Filii, & alia substantia Patris, tam falsò diceret Filius: *Qui videt substantiam meam, videt & substantiam Patris*; quàm falsò diceretur: *Qui videt substantiam stanni, videt & substantiam argenti*; aut: *Qui videt substantiam æris, videt & substantiam auri*. Hoc autem utrumque falsò diceretur, quamvis specialem aliquam inter se similitudinem habeant stannum & argentum, æs & aurum; quia cum hac speciali similitudine, diversa est substantia stanni à substantia argenti, & substantia æris à substantia auri. Implicat autem unam substantiam videri in alia & diversa substantia: *Nemo*, inquit S. Chrysostomus, *quid sit aurum nesciens, potest auri in argenti videre substantiam. Non enim alia per aliam natura videtur*. Ergo Filius non est creatura; quia si esset creatura, diversam haberet substantiam à substantia Patris. Ergo verus Deus est.

Denique sicut cum in creatis dicimus: *Qui videt unum, videt & aliud*; intendimus significare, unum cum alio perfectam habere similitudinem, sic ut unum nihil habeat, quod non habeat aliud: ita & cum Filius dicit: *Qui videt substantiam meam, videt & substantiam Patris*; à se & à Patre omnem remouet dissimilitudinem in substantia, & asserit se Patri per omnia similem in substantia. Ergo Pater & Filius sunt perfectè seu absque omni varietate similes in substantia. Ergo sunt unum in substantia: illa enim sunt unum in substantia, quæ nullam habent diversitatem in substantia. Ergo sunt perfectè æquales in substantia; nam si unum sunt in substantia, neuter alterum excedit in substantia. Ergo Pater Filio major non est deitate; alioqui in substantia inæquales erunt. Ergo Filius tam verus est Deus, quàm Pater.

4. Joan. cap. 1. vers. 14. dicitur: *Verbum caro factum est ... & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre*. Eodem cap. vers. 18. *Deum nemo vidit unquam: unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*. Cap. 3. vers. 16. *Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret*. Eodem cap. vers. 18. *Qui non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei*. Ejusdem epist. 1. cap. 4. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in Mundum, ut vivamus per eum*. Et epist. ad Roman. cap. 8. *Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. At, obsecro, quid Scriptura divina, cum toties Verbum vocat

Filium Dei unigenitum, cum Verbum vocat proprium Dei Filium, quid, inquam, significat, nisi Verbum esse verum & propriè dictum Filium Patris, verum & genuinum sœrum Patris; Patrem verè & propriè genuisse Verbum, & ita Verbum esse verè & propriè de substantia Patris? Unde dicitur esse in Patris sinu, quia unam & eandem cum illo substantiam habet. Et dicitur Patris unigenitus, quia solus de Patris substantia & productus est, & produci potuit.

Nomen, inquit Cyrillus, *unigeniti, ex alicujus natura genitum, non ex arte elaboratum significat. Aut certe prodeant in medium responsuri, ubinam dictionem illam legerint de ulla re usurpata, quæ arte & scientia fabricata sit? Rectè sanè dictum*. Nomen unigeniti pro supposito de substantia alterius productò, tum in Scripturis, tum alibi multoties positum reperias; pro artefacto verò nequè in Scripturis, neque alibi saltem seriò usurpatum unquam invenies. Ergo cum Scripturæ nomen illud toties attribuunt Verbo, Verbum de substantia Patris productum esse, nobis inculcare volunt. Scripturas enim soli Verbo in sensu alieno & improprio, atque planè inusitato, attribuire nomen unigeniti, sine dementia dici non potest.

Præterea, ex allegatis textibus sic argumentor. Verbum est Filius Patris, vel vi adoptionis, vel vi productionis suæ. Tertium enim excogitari non potest, vi cuius Verbum sit Filius Dei. Atqui dici non potest Verbum esse Filius Patris per adoptionem; quia si esset tantum Filius Patris per adoptionem, malè diceretur unigenitus Dei Filius: esset enim tantum Filius adoptivus, præter quem Deus longè plures alios, tum ex Angelis, tum ex hominibus, haberet Filios adoptivos. Adde quòd nullus unquam Filius adoptivus, tametsi unicus esset, dictus sit unigenitus Filius. Ergo Verbum est Filius Patris, vi productionis suæ. Ergo sicut in creatis homo alterius hominis Filius est vi productionis suæ, quia processit ab eo in perfectam similitudinem seu in identitatem naturæ & essentiæ; ita Verbum in divinis est Patris Filius vi processionis suæ, quia procedit à Patre in perfectam similitudinem & identitatem naturæ & essentiæ, seclusis imperfectionibus, quæ in creatis reperiuntur. Ergo Verbum habet unam ac eandem naturam & essentiam cum Patre. Ergo Verbum est verus Deus.

Amplius, Verbum est Filius Patris vi productionis suæ. Ergo productio Verbi est generatio: productio enim, qua quis alterius Filius est, est generatio. Ergo Pater generat Verbum. Ergo Pater de sua substantia producit Verbum. Nam generare, est de sua substantia producere. Ergo Verbum est de substantia Patris. Ergo Verbum habet totam substantiam Patris. Verbum enim nec est, nec potest esse de Patris substantia, per ejus partitionem, vel decisionem, vel dilatactionem: unde superest, ut sit de substantia Patris per communicationem & transfusionem totius hujus substantiæ. Ergo una & eadem est numero Patris & Verbi substantia. Ergo & una divinitas. Ergo Verbum cum Patre unus verus Deus est.

5. Idem Joannes Apostolus in epist. 1. cap. 5. sic ait: *Scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum (Patrem), & simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, & vita æterna*. Juxta Apostolum, Verbum verus Deus est, adeoque & vita æterna, quia veri Dei verus Filius est: nam si veri Dei verus Filius est, de Deo vero natum est: si de Deo vero natum est, cum Deo vero unius substantiæ est: non potest autem cum Deo vero unius esse substantiæ, quin ipsum quoque sit verus Deus, & vita æterna.

Juxta Apostolum, Filius in divinis verus Filius est Patris. Ergo verè natus est de Patre: nam si de Patre verè natus non est, factus est; & si factus est, non est verus Filius, sed opificium seu factura. Ergo verè est de substantia Patris: nam si non est de substantia Patris, de Patre non est na-

Dial. 4. de Trinit.

Hoc 74 in Joan.

ARTICULUS II.

Solvuntur objectiones, à Sacra Scriptura petite.

tus, sed à Patre factus. Ergo unius est substantiæ cum Patre, qui est verus Deus. Ergo ipse quoque verus Deus est, & vita æterna.

Juxta Apostolum, Filius in divinis verus Deus est. Ergo factus non est: nam si factus est, diversæ substantiæ est; & si diversæ substantiæ est, vel non est Deus, vel plures sunt Dii, quod implicat. Ergo natus est: nam si factus non est, natus est. Ergo unius est substantiæ cum Patre. Ergo verus Filius est. Hæc igitur: *Verus Filius est, Verus Deus est*, convertuntur inter se. Non potest Filius esse verus Filius, quin sit verus Deus; nec vicissim potest esse verus Deus, quin sit verus Filius: quia neutrum esse potest, quin sit unius substantiæ cum Patre. Loca igitur, quæ probant Filium esse verum Filium, probant eum esse verum Deum: sicut vicissim, quæ probant esse verum Deum, probant eum esse verum Filium. Sed loca, quæ vocant eum unigenitum, probant eum esse verum Filium: nunquam enim nomen unigeniti, nisi de vero Filio dictum est. Ergo probant eum esse verum Deum, quia nimirum probant eum, non factum, sed natum esse de Patre, adeoque unius esse cum Patre substantiæ. Quod confirmat ea, quæ superiori numero dicta sunt.

6. Christus ipse, Joan. cap. 16. ait: *Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt*. In quæ verba sic ratiocinatur Sanctus Augustinus: *Nihil Patre minus habet ille, qui dicit, Omnia quæ habet Pater, mea sunt. Aequalis est igitur, Patri æqualem se pariter profiteatur Filius, ejusdem cap. 5. cum dicit: Pater meus usque modo operatur, & ego operor*. Quibus Christi verbis hæc subjicit: *Propterea ergo magis querebant eum Judæi interficere; quia non solum solvebat sabbatum, sed & Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo*. Aded manifestè Christus, sic loquendo, se & verum Dei Filium asserbat, & Patri per omnia equiparabat. In hunc locum eleganter sic disserit S. Augustinus: *Omnes dicimus Deo: Pater noster, qui es in Cælis. Legimus & Judæos dixisse: Cum tu sis Pater noster. Ergo non hinc irasciebantur, quia Patrem suum dicebat Deum: sed quod longe alio modo, quam homines. Ecce intelligunt Judæi, quod non intelligunt Ariani. Et verò Christus, sic loquendo, virtutem operandi, & operationem ad extra sibi cum Patre communem esse, adeoque unam & eandem sese cum eo essentiam habere, ac proinde se Filium Patris esse, non adoptione, ut sunt Angeli & homines, sed naturali generatione, asserbat; & asserendo, se Patri majestate, gloria, virtute, & deitate parem faciebat.*

Eandem æqualitatem Christo, quam ipse pluribus aliis locis sibi apertè vindicat, attribuit diserte Apostolus in epistola ad Philipenses cap. 2. cum ait: *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*. Ex his autem omnibus sic argumentor breviter. 1. Ille non est creatura, qui jure se exæquat Deo. Sed Filius jure se exæquat Deo. Ergo non est creatura, adeoque verus Deus est. 2. Ille verus Deus est, qui vero Deo deitate par est. Atqui Filius deitate par est Patri, qui verus Deus est. Ergo, &c. Deitate autem Patri par est, quia in forma Dei est, hoc est, quia Patris substantiam habet. Cum enim Apostolus dicit, Filium in forma Dei esse, id est, formam Dei habere; vel per Dei formam intelligit tantum excellentem quandam participationem substantiæ divinæ, vel ipsammet substantiam divinam intelligit. Non primum: alioqui Filius est tantum creatura, proindeque, contra id quod dicit Apostolus, non potest sine rapina arbitrari se æqualem Deo. Ergo secundum. Ergo Filius æqualis est Deo Patri, quia substantiam divinam habet, sicut Pater. Aliis etiam argumentis Verbi divinitas demonstrata est, disput. II. ad quam Lectorem remittimus.

Obj. 1. Secundum Scripturam Sacram, Filius est minor Patre. Ergo non est verus Deus, sed creatura. *Prob. ant.* Ex verbis ipsius Christi, Joan. cap. 14. ubi ait, *Pater major me est*. *Resp. dist. ant.* Secundum Scripturam Sacram, Filius Patre minor est secundum naturam, quam in tempore assumpsit in utero Virginis, Conc. ant. Secundum naturam, quam à Patre accipit in æternitate, Nego ant. Nam à Patre accipit in æternitate eandem numero naturam & essentiam, quam habet ipse Pater, adeoque secundum illam, Patri æqualis est; secundum illam, unius est cum Patre naturæ, essentiæ, substantiæ. Quæ autem unum sunt in aliqua ratione, in ea ratione æqualia sunt, quia neutrum excedit alterum in ea ratione. Filius igitur tam verus est Deus, quam Pater; licet post incarnationem sit etiam verus homo, & quæ talis, minor Patre. Unde neg. consequ.

Ad prob. ant. Resp. Christum ibi loqui de se secundum naturam humanam, quam assumpsit in tempore, & sibi hypostaticè copulavit in utero Mariæ. *Nota.* Christus in Scriptura Sacra de se ipso loquitur, modò secundum humanam naturam, ut loco citato, ubi dicit, *Pater major me est*; modò secundum naturam divinam, ut ejusdem Evangelistæ c. 10. ubi ait: *Ego & Pater unum sumus*. Similiter Apostolus modò loquitur de Filio secundum humanitatem, ut cum ait 1. Cor. cap. 15. *Cum subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia*; hoc est, creaturæ omnes subiectæ erunt Filio etiam quæ homini, & ipse quæ homo subiectus erit Patri: modò loquitur de eo secundum divinitatem; & tunc eum exæquat Patri, ut cum ait cap. 2. epistola ad Philipp. *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*.

Obj. 2. Non nisi inferioris est obedire superiori; five, quod idem est, obedientia non est, nisi inferioris ad superiorem. Atqui, secundum Scripturam, Filius obedit Patri: nam ipse ait Joan. c. 6. *Descendi de Cælo, non ut facerem voluntatem meam, sed ejus, qui misit me*. Ergo, &c. *R. dist. min.* Secundum Scripturam, Filius quæ homo, obedit Patri, C. min. Quæ Deus, N. min. Vel, si vis, dist. sic. Filius secundum naturam, quam assumpsit in tempore, obedit Patri, C. min. Secundum naturam, quam habet in æternitate, N. min. Nam secundum hanc naturam, æqualis est Patri, quia secundum hanc naturam, unum est cum Patre. Inter æquales autem, obedientia propriè dicta locum non habet.

Ad prob. min. Resp. Christum ibi loqui de se ipso, ut homine. Sicut enim Filius non aliter descendit de Cælo, quam assumendo naturam humanam in utero Virginis, & ita incipiendo esse in terra novo aliquo modo, quo in ea antea non erat; tunc enim primum cæpit esse visibiliter ut homo in terra, in qua antea tantum fuerat invisibiliter ut Deus, propter immensitatem suam; ita non aliter descendit de Cælo, ut non suam, sed Patris voluntatem faceret, quam assumendo in utero Virginis naturam humanam ex intentione subiacendi hujus naturæ voluntatem voluntati divinæ, quæ voluntas Patris est, nec Patris tantum, sed & Filii & Spiritus Sancti.

Nota. Sicut in Filio post incarnationem duæ sunt naturæ, una per identitatem cum Filii proprietate relativa, seu personalitate, per quam, quia natura divina est, Filius verus Deus est, & æqualis Patri; & altera per unionem substantialem cum eadem personalitate Filii, per quam, quia creata & humana natura est, Filius est verus homo, & Patre inferior: ita in Filio post incarnationem duæ sunt voluntates, una divina, quæ tribus personis communis est, & altera humana, quæ solius Filii est, quia solus ex tribus personis homo factus est. Cum autem in Christo secunda voluntas priori subiecta debeat esse,

Q 3 & sit;